

De Poemp

TIJDSCHRIFT HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN
NUMMER 26 * VOORJAAR 1994 * AK 2560 NIJLEN 1

Nijlen-dorp, anno 1910 - 1920

Wie leest, die schrijft. Wie schrijft, die blijft.

Lieve Lezeres,
Beste Lezer,

In dit nummer komt jong Nijlens talent ruim aan de beurt. Wij publiceren de in 1992 en 1993 bekroonde werkjes van onze opstelwedstrijd voor de scholen van onze gemeente. De laureaten werden beloond met een fraai boekenpakket, want lezen en schrijven horen onbetwistbaar samen.

Een en ander doet me denken aan mijn jonge jaren, toen ik vaak onbezorgd door de toen nog ruime Nijlense prairies trok, en zelfs deelnam aan heuse veldslagen, betwist tussen die van de *ouw* en die van de *nief krak*. De oude gemeenteschool (de "ouw krak") herbergde naast stoere krijgers ook een erg bescheiden bibliotheekje. Hoe groot echter was mijn vreugde wanneer ik de meester, achter de balie, mocht helpen bij het uitlenen van boeken. Ik voelde me dan mede-beheerder van een heilige bewaarplaats van wijsheid, wetenschap en avontuur. Winnetou en de Witte werden met hetzelfde plezier aangereikt en tenslotte nam ik zelf 500 of meer bladzijden Karl May mee naar huis, genoeg leesvoer voor een week.

Wie leest, die schrijft. Wie schrijft, die blijft.

Nijlen is ondertussen uitgegroeid tot een fusiegemeente van weldra 20.000 inwoners. Het onooglijke schoolbiblioteekje werd een bibliotheek van gewestelijk belang met een horde eigen personeel. En jaarlijks worden er voor meer dan één miljoen frank aan boeken gekocht.

Tot hier dus enkel goed nieuws. Helaas betekent een en ander niet dat er méér gelezen wordt dan in mijn Winnetou-tijd. Het lijkt er eerder op dat er een zacht einde komt aan het vier eeuwen oude Erasmus-tijdperk van de woordcultuur. Video en TV overheersen alles. Zelfs de paus heeft ingezien dat vooral de televisie de wereld tot één dorp maakt en hij rijdt, aldus Marcel Janssens in zijn boek *Lof der traagheid*, met zijn "Papal Road Show" in dat dorp rond alsof de kerk er nog in het midden stond (sic)! (Een gevolg is dat iedereen de paus kent, maar minder en minder parochianen hun pastoor). Zowat overal in de beschaafde wereld wordt vastgesteld dat meer TV gekeken wordt en minder gelezen. Ook bij ons in Vlaanderen, het meest bekabelde

land ter wereld. Het slechte nieuws is dus dat de taalvaardigheid, ook bij de studenten, schijnt af te nemen. Wij lezen weliswaar heelder boekdelen aan onderschriften van Engelstalige TV-programma's, maar steeds minder echte boeken.

Bij De Poemp hebben wij al lang besloten daar wat aan te doen. Een heemkring moet immers de goede dingen uit heden en verleden bewaren voor de toekomst. Lezen en schrijven zijn een onmisbaar deel van onze beschaving : het boek heeft ons tot vrije, bewust-levende mensen gemaakt (*). Daarom organiseren wij elk jaar opnieuw de *Junior Journalistwedstrijd* in samenwerking met het Gemeentebestuur. Want zoveel is duidelijk, vier eeuwen na Erasmus : wie leest, die schrijft. Wie schrijft, die blijft!

Veel leesgenot ondertussen, lieve Lezeres en beste Lezer, met deze (te) langverwachte Poemp!

☞ Walter Caethoven.

(* In de roman "De naam van de roos" van Umberto Eco tracht de blinde hoofdbibliotecaris de ontwikkeling van de geesten te stoppen door een boek achter te houden. En hebben ook wij niet nog de tijd gekend dat bepaalde boeken niet mochten gelezen worden (al zijn sommige produkten inderdaad het bekijken niet waard)?

Bekroond werkje
Junior Journalistwedstrijd 1992

Van wie heb ik dat toch?

Ah! Wat heb ik lekker geslapen! Ik open m'n oogjes en zie dat er niemand in de kamer is. Het gerommel in de keuken en de zitkamer hoor ik wel. Mmmm... even uitproberen. "Wèèèh... wèèh!" Ik huil als een pasgeboren baby. Niet dat ik geen pasgeboren baby ben hoor, maar ik houd ervan vergelijkingen te maken. Oeps! Waar heb ik dat woord nu weer vandaan gehaald? Plots hoor ik de deur piepen en een twintigtal ogen kijken me aan. Als ik laat merken dat ik niet meer slaap, flitst plots het licht aan. Ik knijp ik m'n ogen dicht.

"Een schattig kind", fluistert een persoon die mijn oom moet voorstellen. "Ze bloost als een appel!" Ik kijk verwonderd naar mijn oom. Heeft die nog nooit een baby gezien? "Zo'n mooi kind heb ik nog nooit gezien. Net een prinses!" gaat mijn oom onverstoord verder. Zozo, denk ik bij mezelf, nu weet ik van wie ik die interesse voor vergelijkingen heb... Naast m'n wiegje staat ook een mooi meisje. Ik ben ervan overtuigd dat haar lach vele jongensharten sneller doet kloppen. Ik probeer haar lach

na te bootsen, maar het lukt niet zo goed. Dan hoor ik de ijzige stem van mijn tante. "En gekke gezichten maken kan ze ook al, Fons! Dat zal ze wel van jou hebben!" Ik bekijk de persoon over wie het gaat. Hij ziet er wel grappig uit, maar de opmerking van tante bevalt me toch niet zo. Nee hoor, geef mij dan maar de ogen van m'n moeder, de neus van m'n vader en het haar en de mond van m'n nicht. Ook m'n oma heeft naast m'n bedje postgevat. Ze is wel een lieve, oude dame, maar een zwarte wrat ontsiert haar neus. Ik kan nog niet voelen aan mijn neus, maar ik bid tot God dat ik zoiets niet heb.

Dan neemt m'n moeder me uit m'n bedje en ik nestel me behaaglijk in haar zachte armen. Mijn moeders neus staat wel een beetje scheef, maar haar geborgenheid zou ik voor geen geld willen missen. Hopelijk word ik later ook zo'n lieve moeder! Oh! Wat ben ik ineens moe... Laat die grote mensen maar praten, ik word beslist niet iemand die zij denken! Met die gedachte dommel ik in... □

Annemie Dillen.

Losse flodders

In 1980 stichtten enkele mensen van het Davidsfonds in Nijlen Heemkring De Poemp. Bij de entoesiaste initialiefnemers behoorden onder meer "Meester" Octaaf Van Camp en ere-pastoor Emiel De Deyne. In juli 1980 publiceerden wij meteen "Losse flodders", de gedenkschriften van Emiel De Deyne over de tijd van toen.

Het boekje was weldra uitverkocht. Daarom gaan wij, op vraag van velen, voor een heruitgave via onze Poemp zorgen. In dit nummer vindt U alvast de eerste aflevering van een prachtige beschrijving van mensen en dingen uit de Nijlense periode van "Meneer" De Deyne (1936 - 1954). Veel leesgenot, lieve lezeres en beste lezer!

☞ De Poemp.

Haec olim meminisse juvabit*...
(Vergilius Aen. 1. 203)

Hooggeachte lezer, ik bied u aan een terugblik op het verleden. Met het beetje heimwee dat, lijk we allen weten, "ons hart doet verlangen naar de heimat onzer jeugd". Gewoon een verzameling van herinneringen, geen polemieken of literatuur: momenten die me duurzaam blijven om welke reden dan ook, en waarvoor ik hoop ook u te interesseren.

Zulke herinneringen zijn dan ook eerder argeeloos dan scherpzinnig, en de opgeroepen personen zijn meestal overleden. Over levenden schrijft men een "relaas", geen herinneringen. Gewone herinneringen worden meestal geschreven door mensenop-jaren, en ze relativeren meer dan ze oordelen. Ze willen dan ook geen "geschiedenis" schrijven: dat is voorbehouden aan de grote geesten als een De Gaulle of een Churchill, en ze heten dan "memoires".

Onderhavige regels roepen mij voor de geest mijn troetelkinderen, en ik draag ze hartelijk genegen op aan al mijn oud-parochianen. Mocht toevallig een of andere lieve lezeres of lezer van oordeel zijn dat hij of zij ook wel 'n plaatsje verdient onder die troetelkinderen, dan wou ik verzoeken geduld te oefenen, ten einde de tijd te laten zorgen voor het nodige perspectief, dat de snijkant van de gebeurtenissen wat afzoekt.

Hun tijd komt wel.
Misschien.
Want mijn tijd komt ook!

Em. De Deyne
(Kerstmis 1979)

Och mijn liefste Nijlen...

Ik zal wel geen grote waarheid verkondigen, als ik zeg dat Nijlen een dorp is gelijk elk ander, en dat de inwoners redelijke schepsels zijn gelijk ge die elders tegenkomt. Ze zijn eenvoudig en rechtdoor in hun omgang lijk een Kempenaar van natuur is, in mijn ogen althans, zonder "foefkens" of komplimenten.

En toch, voor een echte honkvaste inwoner van Bouwel stond Nijlen in mijn jonge jaren niet precies in een geur van heiligheid. Al liggen de twee gemeenten op amper 6 km. van elkaar, er was een opvallend verschil van mentaliteit merkbaar tussen de twee dorpsgemeenschappen. Bouwel leek me meer teruggetrokken en stiller. Is die indruk misschien het gevolg van mijn eigen thuis, van mijn opvoeding? Ik weet het niet. Maar in mijn herinnering was het bij ons "anders". De mensen bleven er meer thuis, en kontakt, voor zover ze het zochten, vonden ze meer in de richting van Herenthout en Grobbendonk en Herentals. Herentals vooral: daar was het college, en de grotere winkels, en "patersmis" op de negen dinsdagen. Maar Nijlen scheen ons, van ver gezien, nogal uitbundig. Anders, en daarmee uit.

Mijn ouderhuis stond in Bouwel nabij de Lindekens. En van daar tot Nijlen was er in mijn kinderjaren niets dan bos en hei. Het eerste huis naar Nijlen toe was de Paaleik, en daarachter had ge dan nog de Paddekoten: de Paddekoten van TOEN. Veel verleidelijks scheen ons in die richting niet te vinden. Zelfs de bekoring om in Nijlen 'n lief te gaan zoeken was voor een jongen van Bouwel klein. Die zocht z'n gerief elders,... en zong van

"Wijlie zijn er van den buiten,
Wijlie zijn er van den boer:
Schoon gordijntjes aan de ruiten
En wit zand op onze vloer!"

Dat alles is wel veranderd sindsdien.
Maar in mijn jeugd was het zo!

In dat Nijlen, dat mij totaal onbekend was, werd ik op 5 juli 1936 tot onderpastoor benoemd. Ik bleef er tot 1954 en was er zeer gelukkig.

Den eerste benadering van Nijlen doet ge best van uit de richting Bouwel. En dan liefst in de late lente, als het zwaar donker van de mastbossen afsteekt tegen al de schakeringen van het jonge groen, of in de herfst als dat groen vergaat in geel en bruin en brons. Maar voor de rest zou ik het geen schoon dorp durven noemen: qua urbanisatie en aanleg is het min of meer een voorbeeld van wat niet zou mogen zijn. Grootgrondbezitters, die de configuratie van de gemeente konden beïnvloeden in haar ontwikkeling, waren er niet geweest. Men bouwde en woonde er gelijk men het verkoos, zonder tribulaties met lijnrichtingen en rooilijnen.

Maar vooral: Nijlen was een slijpersdorp. En diamantslijpers zijn altijd zeer zelfstandig geweest. Ze verdienden goed geld in de goede jaren van "het steentje", en financieel waren ze vooruit op vele andere Kempische dorpsbewoners. Ze voelden zich aan niemand gebonden en van patroon veranderden ze naar goesting. Een slijper is wel nooit een model-syndikalist geweest, maar in Nijlen is mij dat toch bijzonder sterk opgevallen. De A.D.B. (Antwerpse Diamantbewerkers Bond) heeft er, zover ik kon ondervinden, nooit echt vaste voet gekregen. Ten dele misschien omdat die socialistisch getint was, en dat strookte niet met de traditioneel overgeërfde godsdienstige inslag van de Nijlenaars. Maar vooral omdat ze, als werknemers, zich uitgesproken zelfstandig voelden. Pottekijkers konden ze best missen!

Voeg daarbij dat er toen te Nijlen slechts enkele diamantslijperijen van redelijk formaat waren: de meeste slijpers werkten, meestal in gezins- of familieverband, in een van de kleinere werkplaatsen die men overal vond, voor rekening van een patroon die langs de diamantbeurs te Antwerpen de ruwe stenen kocht en het afgewerkte produkt verhandelde. Een onderdeel van de bewerking - ik denk hier vooral aan het "snijden" -

werd zelfs uitsluitend thuis gedaan. En het aanleren van de stiel was in hoge mate een familie-aangelegenheid. Ik heb tijdens de goeie periode jaren gekend waarop ongeveer 80 % der schoolverlatenden rechtstreeks overstapten van de lagere school naar het diamantbedrijf. Het leek meer op een huisnijverheid of een familiebedrijf dan op "diamantindustrie".

De evolutie van de sociale wetgeving in haar geheel, en vooral de geleidelijke ontwikkeling der pensioenwetgeving, heeft dat langzaam veranderd. Ook de recente technische ontwikkeling enerzijds, en de concurrentie van minder-geïndustrialiseerde landen anderzijds, schijnen de diamantbewerking nu in een nieuwe richting te sturen. Maar een typische arbeidersmentaliteit, lijk we die kennen in de industriecentra, is er tot hiertoe niet gekomen.

Des te nuttiger was het werk dat in die tijd in Nijlen verricht werd door het arrondissementeel vakverbond van Mechelen. Om de 14 dagen, telkens op 'n dinsdagnamiddag, werd een zitdag gehouden in het "Oud Gesticht". Daar kwam Monneke Heylen om met raad en daad de mensen bij te staan bij alle mogelijke sociale problemen. Als ik vrij was, ging ik er telkens naartoe, en nergens heb ik zo duidelijk het belang van echt sociaal dienstbetoon gevoeld als daar, waar de mensen terecht konden met hun problemen van bouwvergunningen en ziekenkas en leningen en belastingen... en pensioenkas vooral. En Monneke moest raad geven voor alles, en wat hij niet wist, werd genoteerd en overgemaakt aan iemand die het wel kon weten. Ere zij hem, want het aantal mensen door hem geholpen is legio! En zijn werk was waarachtig niet gemakkelijk. Want in vele gevallen was de eigengereidheid der bezoekers zelf de oorzaak van hun problemen.

Er zou een heel interessant woordje te schrijven zijn over de invloed van "het steentje" op de ontwikkeling van de sociale situatie en het volkskarakter in de goei gemeente Nijlen.

Het was voor mij een gelukkige tijd. Als ik er nu in mijn oude dagen aan terug denk komen zovele herinneringen mij weer voor de geest: feiten, kontakten, volkstypen, wat weet ik al.

Nijlen is niet stil blijven staan, en ik zou me er nu wel vreemd voelen. Maar voor mij blijft Nijlen zoals het was, toen ik het gekend heb. Ik mis nu de oude Paddekoten, en het huisje van Don Porto Carrero in de Kesselhei, de "Twaalf Apostelen", en de "Acht Zaligheden", en al de kleine diamantslijperijen waar ge mocht meepraten over "pinkelen" en "briljanderen" en "kruiswerk", en de smidse waar Gust Hermans werkte bij zijn oud smidsvuur, en uitleg gaf "*de omni re scibili et nescibili et de quibusdam aliis*".(**) En ik denk dan aan Jo van de Rikus en aan Jo Schrobber, en aan Jan Kaat in zijn kaveetje ginder ver aan de Nete, en aan Nette van den houten molen - haar ware naam heb ik nooit gekend - en aan de oude garde en aan zovele anderen die nu, lijk we dat zo schoon zeggen in de mis, in de slaap van vrede rusten.

Voor mijn geest gaat nog de processie van Scherpenheuvel, met de muzikanten: Nand, Gust en Jef Cambré, Marus Storms, en Gust van Likske. Ge moet echt van Nijlen zijn om u dat te realiseren. Als de speciale trein terugkwam tegen de zessen, zie ik nog heel het Statieplein vol kinderen die hun moeder kwamen afhalen, omdat ze 'n moleken bij had, en noppen van Scherpenheuvel, want tutterfrut en chips kenden ze toen nog niet.

En ik zie Pastoor De Bremaecker nog tussen die hoop volk die het Statieplein en heel de Statiestraat vulde. Hij was doodop, en zag rood van de warmte, de vermoeienis, en het contentement omdat alles goed afgelopen was. Pastoor De Bremaecker, de schone mens, de fijne muzikant die bij voorkeur Bach speelde en Beethoven. Bij hem heb ik voor de eerste keer in mijn leven oesters gegeten, want hij was er 'n liefhebber van, en kon niet verdragen, zei hij, 'n onderpastoor te hebben die geen oesters apprecieerde.

Die goede Meneer De Bremaecker!
Mijn herinnering is stil blijven staan, maar Nijlen zelf niet. Dat is ten andere niet meer dan normaal.

Waar is de tijd, toen de maandag nog gevierd werd als een verlengstuk van de zondag. Marus Verwerft, de schrijnwerker, heeft me ooit verteld van een van de gasten, een goede werkkraft voor de rest, die op 'n maandag nooit aan het werk te krijgen was. Op een schone maandagnamiddag, op zijn pelgrimagetocht van de ene herberg naar de andere, verscheen hij toch in de werkplaats... en hij zou toch maar een handje

toesteken. Machienen waren er niet: alles was handwerk. Op zijn schaaftank lag een duimse eikeplank gereed om "doorgescherpt" te worden met de "scherpzaag". En hij begon er dan toch maar aan. Het was zwaar werk, en na een tijdje zuchtte hij: "Ik wist begot nie dat 't zo taai was". Bij nader onderzoek bleek dat zijn zaag een 20 cm. in 't blad van zijn schaaftank zat !

Ja, waar is de tijd?

Ik stond op een maandagavond, in de tijd toen de zomer nog 'n echte zomer was, op het koerke achter mijn huis, en door de stilte van die zomeravond trok een gekende Nijlense figuur langs de kromme gewenten" naar huis toe in de richting van de Goorkant. Hij had de zondag gevierd met een lange staart, en ge hoorde hem zwijmelen. En hij zong, met bier-broebeltjes in de keel:

'k Zien ze geire ..
In de week maar zondags nie..."

Om Felix Timmermans na te zeggen, zou ik er willen aan toevoegen: ..en aan de hemel rees een schone ster... !

Toen.

In Nijlen.

(*) *Misschien zal het ooit een genoeg zijn aan deze dingen terug te denken.*

(**) *Over alle kenbare zaken en nog enige andere.*

WIE KENT ZIE NOG?

☞ Jos Thys

Deze klasfoto werd 70 jaar geleden genomen in de Gemeenteschool (het huidige GITHO). In dat jaar werden er vier klassen bijgebouwd, zodat de school over acht lokalen kon beschikken. Het 7de studiejaar van 1924 (zie maar naar het bordje, vastgehouden door "Jef van 't kromhout") kijkt met waardige ernst naar de lens. De "Meesters" laten er verder geen twijfel over bestaan : hier heerst ijzeren tucht!

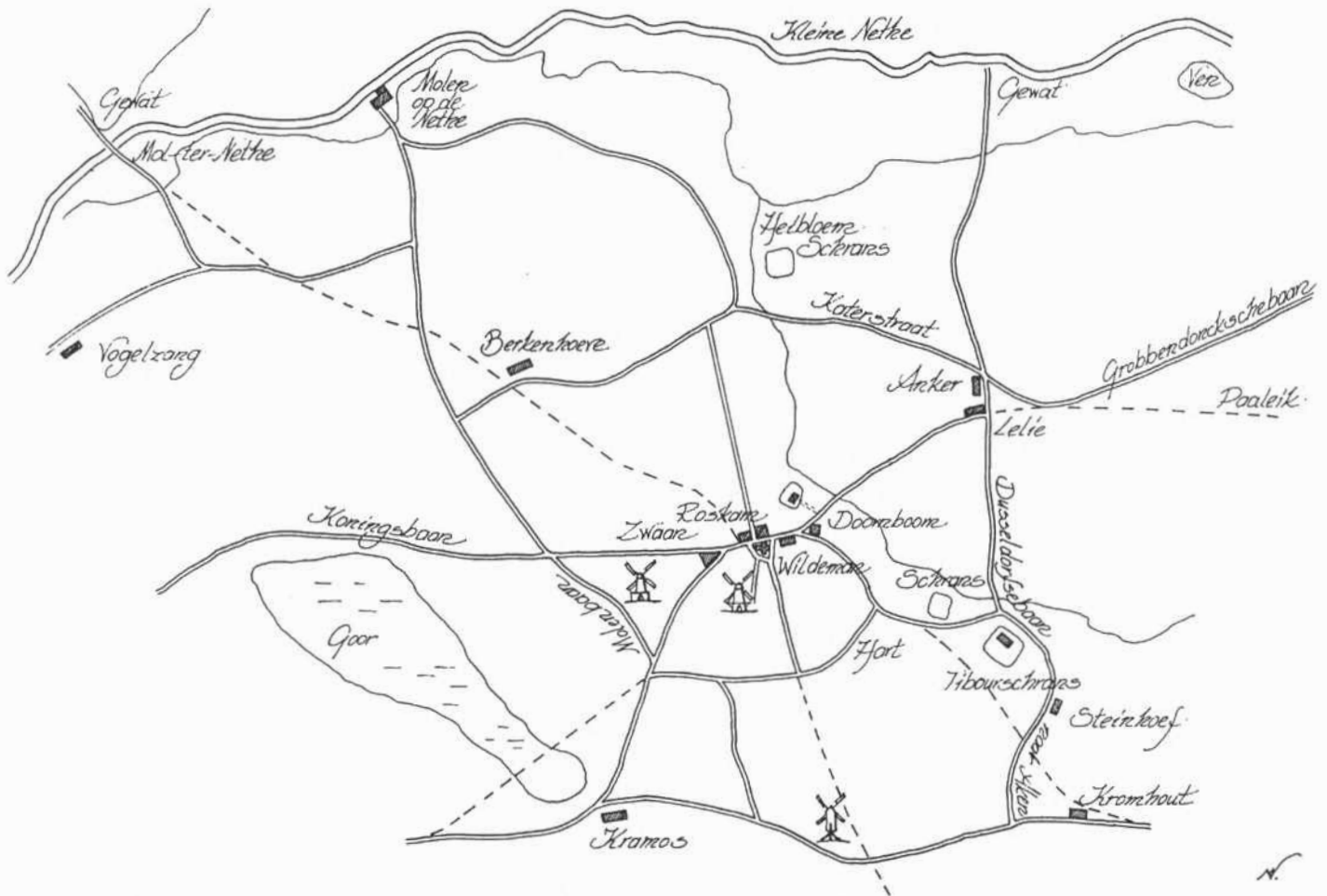
Wij herkenden voor u, van links naar rechts en van achter naar voor :

achterste rij: Gust Van Houtven (*Gust van Likke*), Gust Cambré (*de latere champetter*), Miel Van den Bergh, Albert Boiy (*die fakteur werd*);

tweede rij: Juul Nicasi, Frans (*Kram*) Wouters, Frans Torfs (*alias Frans van 't Joske*), Frans Van den Bulck, Louis Verelst, Charel De Winter (*de rooie*), Tist Hens, Frans Huygelberghs (*Boemer van de Cé*), Jos Nicasi;

derde rij: Meester Lambrechts (*alias Stoemper*), Frans Vercammen, Frans Anthoni, Gust Vercammen (*de Lourdesreiziger, te zien op de film van Meneer De Deyne*), Dokus Van Dijck, Louis Daems, Louis Vermeulen, Louis Smets (*alias Louis van Jan Keust*), bovenmeester Mercelis;

voerste rij: Miel Verhaegen (*de legendarische turner*), Charel Verwerft, Charel Allaerts, Langmans, Jozef Peeters (*van 't kromhout*), Jan Geerts, Fik De Winter, Frans Faes, Louis Sluyts.

• Deze merkwaardige kaart erfden wij van Meester Van Camp. Waarschijnlijk is ze getekend aan de hand van historische gegevens, verzameld door Meester Nelis. Ze toont ons het Nijlen zonder Bouwelsesteenweg en met een Kesselsesteenweg die in een bocht langs het Goor liep. Ook enkele nu nog bekende toponiemen staan erop vermeld. Kijk maar!

Vele oude benamingen worden nog dagelijks gebruikt in onze gehucht- en straatnamen, zonder dat men de betekenis ervan snapt. Zo b.v. de Zandveken. Een veken of een afsluiting in het zand, waar hier waarschijnlijk de heide mee werd bedoeld. Kerkeblokken, nee, helemaal geen "holle blokken", maar door grote grachten of houtkanten omzoomde velden, (ooit) eigendom van de kerk, enz. Een aard is meestal een veld. Papenaardekens waren kleine velden die eigendom waren van "papen" of pastoors. De processieschom zal wel een rustplaats geweest zijn langs de processieweg, waar 'n rustaltaar stond opgesteld. Deze "rustplaats" lag langs de Molenstraat en wordt door de spoorweg doormidden gesneden. Een schom is een stuk braakliggende grond, bij ons synoniem van heidegrond. 't Botermelktyltje, gelegen langs de Broechemsesteenweg was een ven in de vorm van een melkteil.

Zonder enig verband, hebben we zo enkele Nijlense benamingen of toponiemen opgeraapt. Het wordt hoog tijd dat men te Nijlen, dat toch arm is aan archieven, deze benamingen inventariseert en zo mogelijk lokaliseert. Zo kan men op het spoor komen van vergeten nederzettingen, gehuchten... Een boeiende bezigheid waar men jaren zoet kan mee zijn, en die onontbeerlijk is voor de dorps-geschiedenis.

Wie begint eraan?

Wie begint?

Namen (of toponiemen) noemen

In de **Buwelsbernden** ligt een perceel grond, niet zo ver van de **Papenaardekens** en de **Strepen**, dat de **Zielezaligheid** heet. Ten westen van de oude dorpskom ligt de **Processieschom** en het **Kruisblokske**... en we zouden zo nog tientallen namen kunnen noemen.

Ieder van deze benamingen heeft een eigen verhaal, haar eigen geschiedenis. Vele zijn zeer oud. Ze zijn soms getuigen uit een gans andere tijd, een erfenis van vroegere dorpsgenoten, van mensen die lezen noch schrijven konden.

◆ Frans Lens

Ontstaan van Nijlen

Hoe ontstond Nijlen? Allicht moeten wij minstens terugkeren naar de Gallo-Romeinse tijd. De vondsten uit die tijd in Grobbendonk, maar ook in Kessel en een enkele maal in Nijlen, ondersteunen deze stelling. Ons dorp zal ontstaan en gegroeid zijn zoals "Eigen Aard" het algemeen verhaalt:

De ontginners van dit woeste land, die na de "trekkers" zijn gekomen, hebben zich hier vastgenesteld - het woord "nest" is niet kwaad - in hutten, die later hoeven werden, met als centrum een meestal driehoekige biest of "groen" dat later dorpsplaats werd. Uit deze gesloten bewoning is het dorp verder gegroeid langs de akkerwegen, die naar de veldcomplexen leiden. Niet elke kern van nederzetting werd "dorp", doch gewoonlijk is dat (in de Kempen!) de centrale kern, die dan ook de kerk bekamt. Niet ten onrechte spreekt men van "de kerk in 't midden van 't dorp laten". En terwijl het dorp zich uitbreidt en de veldwinning vordert, vestigen zich in het centrum dorpsambachten: een wagenmaker en een hoefsmid. Later komt er een herberg bij om de dorstigen te laven en, als de bevolking aanzienlijk genoeg is, ook een kerk met een pastoor en een koster. Het dorp organiseert zich en verder af komen afzonderlijke hoven, die aanleiding kunnen zijn tot het ontstaan van gehoeften of gehuchten.

☞ Uit "Eigen Aard" van Prof. Dr. K.C. Peeters, De Vlijt.

De wereld die ik beminde

De wereld die ik beminde
getekend in tedere tinten
lila en leliewit
en het heilige groen van de linden
is niet meer terug te vinden
verdwenen en uitgewist.

☞ Anton Van Wilderode

Rond de Lindeboom

Vroeger... er is zoveel over te vertellen, maar ook zoveel al vergeten. Wat vertelde champetter Peer Lieckens als belleman op "den blok", elke zondag na de hoogmis in het begin van deze eeuw? De mensen die het nog kunnen weten zijn oud en verlaten ons één na één. Daarom willen de mannen van De Poemp het opschrijven, voor de herinnering volledig vervaagt. Ons dorp mag zijn geheugen niet verliezen, want een dorp zonder geheugen, zonder verleden is geen dorp zoals wij het willen.

Poempist Jos Thys kwam zo in de ban van drie oude postkaarten, genomen in het begin van deze eeuw, wel met jaren verschil, rond de inmiddels ook verdwenen vrijheidsboom. Deze lindeboom zou gestaan hebben waar nu, schatten wij, de vluchtheuvel aan de verkeerslichten van Nijlen-centrum ligt. Jos ging in de gemeentearchieven na wie er toen woonde en raadpleegde meermaals (en gratis!) zijn nu 90-jarige vader en andere Poemp-lezers... die het nog weten.

Hier volgt een schets van Nijlens dorpsplaats anno 1910 - 1920.

Een plein van cafeetjes...

Bovenstaande postkaarten uit de oude doos tonen ons de Nijlense dorpsplaats in het begin van deze eeuw. Hier vonden in die tijd alle officiële plechtigheden en feestelijkheden plaats. Het huidige kerkplein was toen immers een kerkhof, gedeeltelijk afgezoomd met huizen.

Links vooraan, aanleunend tegen het kerkhofmuurtje, zien we de herberg "St-Antonius", uitgebaat door Pol Morr . Pol was getrouwd met Sofie Hermans, zuster van de (latere) kunstsmid Gust Hermans. Pol Morr  was niet alleen caf baas, maar ook smidsknecht (waarschijnlijk bij zijn schoonvader, de toenmalige smid). Aan dit caf  werden tijdens de maandelijkse markt, onder het toezien van St.-Antonius, varkens verkocht. Op "den blok" (onder het linkerraam) riep champetter Peer Lieckens 's zondags na de tienurenmis de offici le en andere nieuwsjes af.

Wandelen we nu verder naar rechts. In de Statiestraat zien we geen aandrummende auto's, maar een rustig paard met kar. Dan komen we aan onze fraaie lindeboom, onze tweede (?) vrijheidsboom sinds de Franse revolutie, volgens Stockmans geplant op 13 mei 1796 (de eerste had zijn sap verloren). Aan herbergen ontbrak het ons zeker niet in het begin van deze eeuw, zoals deze prent bewijst. Onder hetzelfde dak vinden we hier vier huizen, jawel, waarvan liefst drie caf  waren. Links, "In den Engel", woont Louis Storms, caf baas, kleermaker, barbier  n schijveschuurder, echtgenoot van Janette Ceuppens (alias Verbraeken). Daarnaast kunnen we "In den Lindeboom" bij zijn broer Frans Storms een pint gaan pakken, terwijl hij de maat neemt voor een nieuw kostuum, want ook Frans is kleermaker. Hij is getrouwd met Mathilde Wagemans (alias Lattebeek). Dan komen we aan het kruidenierswinkeltje van Lien Van Dijck. Lieneke is getrouwd met John Lemmens. John is afkomstig van Antwerpen en hoort bij onze slijpersgilde. Uiterst rechts, nog steeds onder hetzelfde dak, vinden we tenslotte "De Stad Antwerpen", v or '14-'18 herberg, zo zeggen onze getuigen. De uitbaters zijn *Likske van de Zwingelaar* (Angelica Van Calster) met haar man Sus (August) Van Houtven,

metser van beroep. Na de oorlog werd Sus, wiens gezondheid fel had geleden onder 4 jaar strijden aan de IJzer, samen met Gust Van Schil toezichter in het station te Nijlen. En Likske? Zij maakte van haar cafeetje een zaad- en kruidenierswinkel.

Nu zien we de wel erg smalle doorgang naar de huidige Albert-Kanaalstraat. In de aansluitende rij huizen, rechts, treffen we vooreerst Juffrouw Del Peeters, groot-eigenaar van onder andere *De Roskam*. Zoals in het liedje renteniert zij dicht bij de kerk. Ernaast laaft Jan Verbist met Net Grielen alweer de dorstigen in herberg "De Roskam". Waarschijnlijk is dit de herberg waar de Nijlenaars hun historische vergaderingen hielden tijdens de boerenkrijg. Helaas is ook dit gebouw verdwenen.

Tot zover onze commentaar bij deze beelden van ons dorpsplein van toen... waarvan eigenlijk niets is overgebleven. Ook ons dorp kende de "voortgang", of wat daarvoor moet doorgaan. Het steentje bracht ons welvaart; de industrialisering veranderde ingrijpend onze dorpsgemeenschap. Toch hebben wij, zo denken we bij de Poemp, met "de goede oude tijd" wat warmte, rust en medemenselijkheid verloren. Kijk daarom, lieve Lezeres en beste Lezer, nog eens naar onze vrijheidsboom en stel uw hart open voor het goede van de oude tijd!

  Jos Thys en Walter Caethoven.

Kruiskensberg van Keltische oorsprong?

Carolus Grootaers, koster, onderwijzer en burgemeester van Bevel maakte in 1830 gelukkig een afschrift van een ondertussen verloren oorkonde uit de 14de eeuw, die verhaalt over het ontstaan van de "bidplaats" Kruiskensberg. Volgens dit manuscript genas omstreeks 1260 een schaapsherder van een hardnekkige koorts door zich te wassen en te laven met het water van "eene bron of fontein, waaruit koud en helder water vloeide." Jef Peeters volgt in zijn bijdrage geen tegensprekelijk, wel een ruimer denkpad. Kruiskensberg zou van Keltische oorsprong kunnen zijn, zegt hij. (Redaktie)

Onze voorouders, de Kelten, brachten water steeds in verband met vruchtbaarheid, zuiverheid en genezing. Water was een natuurelement en men haalde het uit een bron of uit de bodem waarin een put gegraven of geboord werd.

Aan dit water werd wel geen geneeskraft toegeschreven, maar het gebruik ervan had toch een reinigend effect. Een wonde die met water zuiver werd gemaakt, genas vlugger. Soms werd weldoende invloed toegeschreven aan het gebruik van water uit een bepaalde bron. Men gebruikte het niet alleen als drinkwater of voor de schoonmaak, maar het volksgeloof kende het soms een heilzame kracht toe, zonder dat de samenstelling ervan hiertoe aanleiding was. Water drinken leste niet alleen de dorst, maar bevorderde de spijsvertering en de goede werking van de nieren.

Een volgende stap was het toeschrijven van wonderlijke genezingen aan het gebruik van water, waaraan een kracht werd toegeschreven die in de verbeelding van de volksmens ontstaan was.

De schaapsherder van Kruiskensberg

Zo verhaalt de legende dat door het water van de bron aan de voet van de heuvel, die nu *Kruiskensberg* heet een schaapsherder, die daar door zijn kudde de heide liet afgrazen, van zijn koorts genezen was. Of dit een wonderlijke genezing was, is de vraag. Iemand die bij grote hitte in 't open veld werkt en een zonnesteek krijgt, kan zeker verlichting vinden bij 't drinken van een frisse teug.

In elk geval, die herder zou zijn beterschap toegeschreven hebben aan 't water van de bron op de Lieve-Vrouwe-Heide te Bevel en zo werd die van een gewone bron een wonderbare bron.

• Kruiskensberg - Pentekening Paul Geefs

Koorts afbinden en vrijer zoeken...

Later heeft de gelovige gemeenschap die bron afgetakt naar vijf putjes. In de middeleeuwen, toen men zeer gehecht was aan symboliek, zouden die vijf putjes de vijf wonden van Christus verzinnebeeld hebben. De verering van de vijf wonden leidde tot de verering van het kruis. Met het gekende gevolg: Kruiskensberg werd een bedevaartplaats tegen koorts. Meegebrachte reepjes kleding van zieken werden in 't water van de putjes gedompeld en daarna aan de staven van de kapel gebonden. Dit gebruik heette *de koorts afbinden*. Maar de band met het water van de bron die destijds de koorts van de schaapsherder genas, ging verloren.

Dat ook jonge meisjes die een vrijer zochten lintjes aan die staven bonden, is een verhaal dat veel later ontstaan is. Wel was de omgeving van 't Kruiske, waar paddevarens en heide hoog opschoten, een uitgelezen plek om ongezien te minnekozen. Maar of die lintjes daarbij hielpen, valt te betwijfelen.

Veranderende omgeving

De onmiddellijke omgeving van Kruiskensberg, oostelijk Bevel, was ooit een typisch heidelandschap. De naam Bevel-Heikant duidt nog daarop. De overgang van heide- naar weidelandschap situeert zich ten zuiden van de O.-L.-Vrouwheide, waar de Nete een grote meander maakt omheen de Nonnekensberg. Bevel is overigens bekend om de wispelturige bedding van de Grote Nete, die in een grote bocht tot op 5 meter van de kerk van Gestel vloeide. Die

Kruiskensberg
Jaarmarkt op
Goeden Vrijdag.

- Kruiskensberg Bevel - Jaarmarkt op Goede Vrijdag : een oude traditie!

meander werd, samen met de meander van de Nonnekensberg, afgesloten toen de Grote Nete werd rechtgetrokken om haar bevaarbaar te maken tot Westerlo. Dit was nodig om het ijzermaal met schuiten naar Antwerpen te kunnen brengen en het liet ook toe dat de schepen met Boomse steen er konden aanmeren. Deze meanders konden ontstaan, doordat de streek toen nog heuveliger was dan nu. Bosbouw en erosie hebben het terrein afgevlakt. Ooit vloeide het water van de bron uit de flank van Kruiskensberg naar het ven. De holle weg van 't Kruiske naar dit ven is hiervan nog een overblijfsel. Nu droogt het ven uit, doordat het grondwater zakt. Sinds de Nete werd uitgediept en de dijken verhoogd, overstroomden de beemden niet meer. Het oppervlaktewater alleen volstaat niet om het peil van de vijf putjes en van het ven voldoende hoog te houden. En hiermee zijn de Bevelse nazaten van de Kelten niet zo gelukkig.

☞ Jef Peeters - Bevel

- Op dit detail van de "Kaart van Kessel, Bevel, Nijlen, Emblehem en Gestel", getekend in het begin van deze eeuw door Jozef Vanderven, vinden we de "Kruisberg" temidden van de "Lievevrouweheide", de "Bevelheide" en de "Calsche heide".

Bekroond werkje
Junior Journalistwedstrijd 1992

Trouwfeest in de Familie

Er ging een blijde gebeurtenis plaatshebben. Mijn neef zou gaan trouwen en ik mocht bruidsjongen zijn.

Wat een belangrijke taak! Eerst zag ik er tegenop, maar uiteindelijk viel het best mee. Zo kreeg ik nieuwe kleren, want ik mocht na de mis meegaan om foto's te trekken. Daar ga je niet poseren in je alledaagse plunje. Ik mocht ook in een glimmende old-timer meerijden naar de kerk. Nadat bruid en bruidegom in de kerk trouw gezworen hadden - ik dacht even aan de ridderslag - en door een regen van rijst geraakt waren, kon het feest beginnen.

Tussen gerechten door kletsten de gasten wat over koetjes en kalfjes. Voor de kinderen was het wel wat vervelend om altijd stil te zitten en te wachten. Tante Trees had al een paar keer met strenge blik naar onze tafel gekeken. Het moest nu maar eens gedaan zijn met dat propjes schieten! Wat later mochten we achter de tapkast staan.

We amuseerden er ons kostelijk. De discjockey zorgde ervoor dat de mensen wat in stemming kwamen. Alle mensen dansten dan ook enthousiast en zwierig mee. Iemand die volgens mij te veel champagne had geproefd, zakte plots op de dansvloer door zijn benen. Die werd terstond naar huis gevoerd om daar zijn roes uit te slapen. En toen kwam de bekroning van het feest... de bruidstaart. Maar tot ieders spijt, struikelde een kelner en viel hals-over-kop in de taart! Al de mensen, die zo mooi uitgedost waren, hingen vol roomspatten! Maar daardoor lieten we ons niet uit ons goed humeur slaan. Onze dag kon niet meer stuk. Een trouwdag is nu niet bepaald een dag om op te hullen, behalve als het van blijdschap is. Het bruidspaar was bedolven onder de geschenken. Die ging het nu openen. Ze waren alle om ter mooiste. Het paar was er dan ook dolgelukkig mee. Om vier uur 's morgens was het feest voorbij.

Het was het gezelligste feest dat ik al had meegeemaakt. Was dit alles nu echt? Voor mij leek het eerder een sprookje. □

Glenn De Haes.

1288 : Hoe Nijlen het wapenschild met de vier leeuwen verkreeg

In het volgende verhaal vertelt Meester Nelis, zaliger gedachtenis, niet zonder humor hoe Nijlen zijn prachtig vierleeuwenwapen verkreeg. Elk detail moet niet noodzakelijk letterlijk genomen worden... al kan er geen twijfel over bestaan dat de Nijlense Sparrijders er niet naast klopten. Dat de Lierse Schapekoppen daarentegen zelden "aan de klop" maar des te meer "aan de klap" raakten is evenmin te betwisten!

De Redactie.

Het was in de tijd dat de heren zich tooiden met een vederbos op de helm, hun wapenschild geweven in het wambuis. Ook de wapenknechten waren uitgedost in de kleuren van de heer. Men trok ten strijde met het kleurrijke vaandel van de heer aan het hoofd van elke legergroep. Het vaandel wapperde in de strijd te midden van de vechtenden. Het verlies ervan was meestal de voorbode van de nederlaag.

De Slag van Woeringen

Rijk uitgedost trok aldus Hertog Jan I van Brabant in 1288 de landen binnen van de Bisschop van

Keulen. De Hertog had zich op die strijd terdege voorbereid, want van het welslagen ervan hing de welstand af van de Brabantse gewesten.

Voor deze oorlog werden in alle Brabantse streken soldaten geronseld. Leenheer, leenman en burgers trokken mee ter verdediging van het land en belust op buit en avontuur. Ook in de Bijvang van Lier waren er zielhonden (ronselaars) bedrijvig. Daar de hertog in onze streken zeer geliefd was, stelden tientallen mannen uit Lier en omgeving zich onder zijn banier op en trokken mee naar het land van de Bisschop. Voorop de Lierenaars (zij hadden steeds het grote woord!), daarachter de mannen van Nijlen, Kessel, Bevel en Emblem.

Lier is door de tijden heen een stad geweest met pronkzucht en eigenwaan. De Lierenaars bezagen met minachting de boerkens van de buiten, maar als het op daden aankwam, vielen ze steeds door de mand. Zo verliep het ook in 1288. Bij de kampvuren zaten de helden in het Lierse kamp, maar tijdens het gevecht hielden ze zich in de achterste gelederen. Het verliep evenzo in de slag van Woeringen. De Nijlenaars en de buurdorpers vochten als leeuwen, de Lierenaars hielden zich zoveel mogelijk schuil. De hertog, die in het heetste van

• Geen stoet kon eertijds in Nijlen opstappen, of de nazaten van onze koene strijders in Woeringen waren erbij. Deze foto werd genomen bij de inhaling van pastoor Martin in 1952.

Wie weet er meer van? (Met dank aan Gust Verberck voor de fraaie foto).

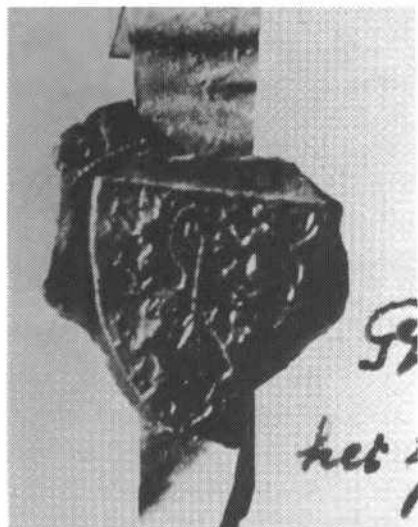

het gevecht op de gevaarlijkste plaatsen streed, had wel bemerkt wat er aan de hand was. Toen overal de Keulenaars begonnen te wijken en ten slotte hun heil zochten in de vlucht, stelde de hertog zich voor het Lierse peloton, loofde hun daden en beloofde te gepaster tijd voor een beloning te zorgen.

Beloning voor de Bijvang...

En de strijders trokken huiswaarts: Lier vooraan en de dorpers achteraan. Bij de kampvuren waren het weer de Lierenaars, die de overwinning hadden bevochten; de hertog had hun ten andere een mooie beloning toegezegd. De dorpelingen lieten begaan, aan die snoevers viel toch geen eer te halen.

Weken later was Lier in feest. De hertog kwam en de stad smukte zich op om hem plechtig te ontvangen. De Lierse strijders hadden immers in geuren en kleuren hun heldendaden aangedikt en de hertog kwam om hen te vereremerken. Op de grote markt stonden ze opgesteld, de strijders van Woeringen: vooraan Lier, de strijders van de dorpen op het achterplan. Al wat benen had in de omgeving was naar Lier gekomen om de plechtigheid bij te wonen. De hertog verscheen op de pui van het stadhuis en sprak de oud-strijders toe: *Goede lieden van de Bijvang, dank zij uw moed en dapperheid, hebben we in Woeringen de zege bevochten. Opdat eenieder wete hoe flink gij u gedragen hebt, moedige mannen van Nijlen en omgeving, schenk ik aan de gemeente Nijlen de toestemming om mijn eigen wapen ten eeuwigden dage in haar gemeentegel op te nemen.* Een luid gejuich steeg op uit de achterste gelederen; ook de voorste juichten toe, maar met veel minder geestdrift. De omstaande Lierenaars keken verwonderd: "Waarom had de hertog dit voorrecht niet aan hun stad toegekend?"

• Zegel van Nijlen (bijvang van Lier), bewaard in het Staatsarchief te Antwerpen, anno 1296

en voor Lier

De hertog, die een rechtvaardig man was, had wel gezien wat er in Woeringen was gebeurd. Om de Lierenaars niet te erg te ontgoochelen, sprak hij verder: *Geachte inwoners van Lier, mocht ge met ons in de slag geweest zijn, ge hadt niet anders kunnen handelen. Om ook bij u de herinnering aan dit historisch gebeuren te bewaren, geef ik aan de stad Lier de toelating om in hun gemeentelijk wapenschild een stuk uit de wapenrok van de strijders van Woeringen op te nemen.*

Sindsdien prijken in het gemeentelijk zegel van Nijlen de vier leeuwen en in dat van Lier de wit-rode banden uit het wambuis van een Brabantse soldaat uit 1288. Waarvan akte! □

Meester Nelis.

☞ Bekroond werkje Junior Journalistwedstrijd 1993

Morgen komt vader uit de gevangenis

Morgen is het dinsdag 10 november. Deze dag is aangeduid op de kalender. Het is een zeer speciale dag, want morgen komt mijn vader vrij uit de gevangenis, na 12 jaar cel.

Iedereen is druk bezig, want morgen is het feest. De hele familie en de vrienden van mijn vader komen hem verwelkomen. Ik hou daar niet zo van. Het liefst zou ik op het moment van vaders thuiskomst alleen zijn met m'n vader, m'n moeder en m'n broer. Als er zoveel volk is, zal hij geen oog hebben voor ons. Ik ken mijn vader niet. Hij werd opgesloten toen ik 1 jaar was. Hij had deelgenomen aan een bankoverval. Mijn moeder heeft bijna nooit over hem verteld. Foto's van hem heb ik nooit gezien, grootmoeder heeft ze allemaal verbrand. Ze wou niet we iets met "die schurk", zo noemde ze hem, te maken hadden. Moeder heeft schrik voor grootmoeders reactie nu hij vrijkomt. Ik hoop dat vader lief is. Moeder heeft beloofd dat we met z'n vieren een week op reis zullen gaan. Heerlijk! Ik zie me al stoeien met m'n vader op één of ander zonnig strand. Of houdt hij van de bergen en de natuur? Ik weet het niet... Ik ken zijn interesses immers niet. Spijtig dat we vreemden zijn voor elkaar. Mijn vader heeft mijn broer zelfs nog nooit gezien. Moeder was nog maar één maand zwanger toen vader gevangen genomen werd. Stel je voor, je eigen zoon niet eens kennen!

Ik kijk vol verlangen uit naar de dag van morgen. Maar ik ben ook een beetje bang. Ik zal hem moeten aanvaarden zoals hij is. Ik ben er wel zeker van dat hij de liefste en de meest aparte vader is in de hele wereld. □

Leen Verwerft.

Pest, oorlog en honger

De eerste bewoners van onze streek hadden het zeker niet gemakkelijk. Maar al te vaak moesten ze op de vlucht voor rovers en plunderende soldatenbenden, zagen ze hun oogsten vernield door natuurrampen en werden zij door besmettelijke ziektes bedreigd.

14de en 15de eeuw : als de heren ruzie maken.

In 1357 kregen ze de legers van Lodewijk van Male op bezoek. Deze graaf van Vlaanderen, gehuwd met Margareta van Brabant, een dochter van hertog Jan III, was niet tevreden met de bekomen erfenis en maakte zich meester van het markgraafschap Antwerpen. De markgraaf vluchtte naar Herentals en ... de toenmalige Nijlenaars zaten tussen twee vuren. In 1386 had de hertogin van Brabant (Johanna) het aan de stok met Willem van Gelderland. De strijd werd uitgevochten ten noorden van Herentals, en onze buurt werd geplaagd met inkwartiering en doortrekkende soldaten. In 1440 zette de Nete alles blank en veroorzaakte veel schade. Het jaar daarna was de winter heel streng, zodat het voedsel bevroor en er een vreselijke hongersnood heerste. Hongerjaren kwamen toen vaker voor. Vanaf het midden van de 18de eeuw zorgde de invoering van de aardappelteelt voor een vermindering ervan.

Niet alleen de honger was een kwaal, ook besmettelijke ziektes dunden de bevolking uit. Vooral de pest was gevreesd en vele plaatsen bezaten een pesthuis om er de zieken in af te zonderen. Van 1600 tot 1671 telde men, volgens A. Bergmann in zijn *Geschiedenis van Lier*, niet minder dan 25 pestjaren. Meer dan een op drie! De jaren 1636 - 37 moeten zwaar geweest zijn, maar 1665 was het ergste.

In 1485 brak in Vlaanderen een opstand uit tegen Maximiliaan van Oostenrijk, die in de plaats van zijn kleinzoon het land bestuurde. De Vlaamse steden zetten Maximiliaan gevangen tot hij hun eisen inwilligde. Maar eenmaal vrij, verbrak hij zijn woord. Het deel van Brabant dat zijn partij gekozen had, moest die trouw zwaar bekopen. Filips van Kleef viel met een leger Vlaanderaars onze streken binnen en verwoestte alles te vuur en te zwaard. Van Nijlen bleef weinig over: de kerk, de huizen werden in brand gestoken, en wie niet vluchtte, werd gedood. De velden bleven braak liggen en de streek raakte zo verwilderd dat wolven de buurt onveilig maakten.

16de en 17de eeuw: godsdienstoorlogen

Het begin van de 16de eeuw was rustiger, maar weldra zouden godsdienstoorlogen de vrede wreed verstoren.

In 1542 wilde Maarten van Rossem met een leger van 33.000 man in Lier binnendringen. De inval mislukte,

en ontgoochelde soldaten stroopten de streek af om hun woede te koelen.

Hagepredikers (protestantse predikanten) zweepten de massa op tegen het katholieke geloof. Vooral in het Vlaamse land woedde de beeldenstorm. Nijlen kreeg het bezoek van deze benden in 1587. De kerk, de pastorie en de meeste huizen werden nogmaals verwoest. Anton Bergmann (*Geschiedenis van Lier*) vertelt dat de laatste 16 inwoners van Herenthout in de kerk verbleven, dat Zandhoven nog 40 inwoners had en dat Viersel totaal verlaten was. Dolle honden en wolven zwierven door de streek en voedsel was er haast niet. Tot 1776 betaalde Lier voor een grote wolf 12 stuivers en voor een jonge de helft. In 1750 werden er te Lier nog 11 volwassen en 5 jonge exemplaren ingeleverd.

Na de slag van Rijmenam (1578) kwam Prins Casimir met Duitse benden de Nederlanders te hulp. Zij waren gelegerd op de Nijlense heide, wat een ramp was voor de omgeving.

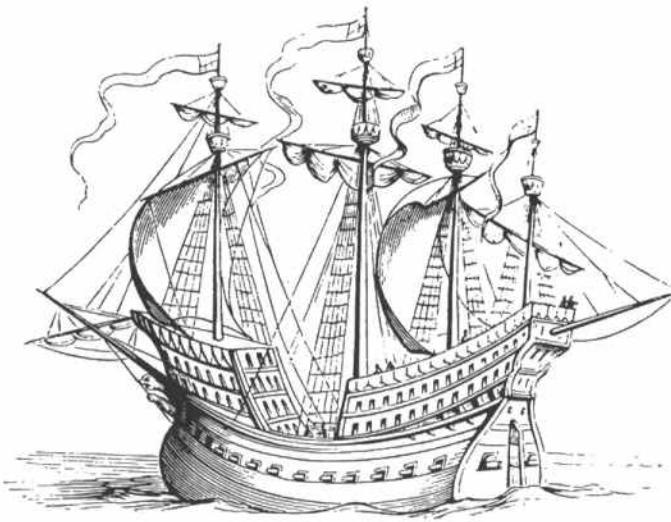
In 1609 sloot Aartshertog Albrecht (die van Scherpenheuvel) een wapenstilstand met de geuzen. Het einde van de krijgsmiserie betekende echter niet dat alle leed geleden was. De Nijlenaars hadden zo weinig geld dat ze drie jaar nodig hadden om hun kerk te herstellen; in 1610 was het koor overdekt en in 1612 werd de kerk opnieuw gewijd. En in de archieven van de abdij van Tongerlo lezen we dat huurders van haar hoeven nooit uit hun schulden geraakten.

☞ (Wordt vervolgd)

• De Dodendans, een veelvuldig terugkerend onderwerp in de kunst der middeleeuwen, hier naar een tekening van Hans Holbein (ca 1540)

Landverhuizing van eenen bedelaer

Men was Petrus Verlinden beu in de dépôt te Hoogstraten en de gemeentevaderen begonnen eveneens een hekel aan hem te krijgen. Steeds opnieuw werd hij opgesloten voor landloperij. Bedelen en kleine diefstallen plegen waren zijn geliefkoosd tijdverdrijf. De internering van Petrus Verlinden kostte de gemeente elk jaar een flinke duit. Het moest nu maar eens gedaan zijn met die kosten, zo lezen wij in een verslag van de gemeenteraad:

Landverhuizing naer America van eenen bedelaer opgesloten in het bedelaersgesticht Zitting van den Gemeenteraad van 14 December 1850

Gezien den brief van Mijnheer den Gouverneur der provincie Antwerpen van 12 dezer, cabinet nr. 55.663, waerbij hij te kennen geeft dat volgens eenen staet hem toegezonden door den Heer Directeur van den Dépôt van Hoogstraeten, den genoemden **Petrus Verlinden**, opgesloten voor rekening dezer gemeente, vraegt van de landverhuizing naer America te mogen doen, zoo als een groot getal andere bedelaren die hetzelfde voordeel bekomen hebben van de gemeente hunner domicilie van onderstand. Overwegende dat daeruit een groot voordeel voor de gemeentekas staet te spruiten. Gevolgentlijk den raed stemt toe dat gemelden Verlinden van landverhuizing om naer America te gaen wonen, tenwelken einde eene somme van honderd zeventig francs uit de gemeentekas, vertegenwoordigende den prijs van overtocht, kost en uitrusting van eenen passagier, zal toegezonden worden aen den Heer Gouverneur, vergezeld van de

tegenwoordige delibratie en van een certificaet van inlichtingen nopens gezegde opgesloten bedelaer. De voormelde somme zal, voor regelmatigheid gebracht worden in de gemeentebegroting van 1852. Gedaen te Nijlen, dagtekening als boven.

Ter ordonnantie
De Secretaris,
J.B. de Cnaep

De Burgemeester,
L. Beirens

Het beloofde land?

In welk Amerika kwam Petrus Verlinden in 1851? In 1845 was Texas geannexeerd. Het Oregon territorium werd uitgebreid in 1846 en langs de beroemde Oregontrail konden de pioniers binnentrekken. Eveneens in 1846 werden Mexico, Arizona en California aan de Verenigde Staten toegevoegd. De uitbreiding naar het Westen bleef maar voortduren. Het geweldige vacuum tussen Missouri en Californië werd opgevuld met een eindeloos aantal kolonisten. Er werd goud gevonden in Californië...

Naar het "Goudland" met pak en zak

De meest logische weg die Petrus Verlinden rond die jaren moest volgen om Amerika te bereiken was proberen in te schepen te Liverpool. Daar begon de goedkoopste overtocht. Drommen arme leren die uit Cork met de "Nimrod" of de "Athlone" toekwamen, scheepten eveneens in te Liverpool. De overtocht aan boord van die landverhuizersschepen was meestal een "drijvende miserie". Vele landverhuizers stierven aan boord en gingen met een kort gebed van de schipper "van de plank" in de golven. Een droevig lers liedje uit 1851 luidt:

*I have shipped on a Yankee sailing ship
Davy Crockett is her name
And Burgess is the captain of her
And they say that she is a floating shame.*

Vrij vertaald:

*Ik monsterde op een Amerikaanse zeiler
"Davy Crockett" op de wanden
De schipper van die drijvende schande
was kapitein Burgess.*

Waar is Petrus Verlinden gebleven? Is hij naamloos verdwenen in de grote mengelmoes der Amerikaanse volkeren? Zijn de "Lindons", een grote familie uit Californië, afstammelingen van hem? Wij weten het niet...

☞ Jos Bastiaens.

Later, als ik groot ben...

Later, als ik groot ben, bouw ik een boomhut. Niet te klein, niet te groot! Gewoon voor mij alleen. Het is mijn geheim! Als hij klaar is, schilder ik hem groen en bruin, zodat je hem niet ziet! Want niemand mag het weten!

Toen ik nog jong was, ben ik op zoek gegaan naar een geschikte boom om m'n boomhut er in te bouwen. En ja hoor! Ik vond hem! In de weide achter ons huis. Het was een grote, stevige boom. Ik had nog nooit een grotere gezien!

En nu, nu ik groot ben, kan ik m'n droom eindelijk waarmaken! Maar vertel het zeker tegen niemand, want het is ons geheim! □

Caroline Weyns.

MENSEN AAN DE POEMP

Ere-Voorzitster:

Mevr. Julia Van Camp - Maes

*

Jos Bastiaens, Binnenhof 4, Bevel
Hypoliet Budts, Guido Gezellestraat 47
Walter Caethoven, Zandvekenvelden 12A
Hendrik Claes, Heibloemstraat 81
Flor Dieltjens, Grobbendonksebaan 11
Herman en Cita Engels, Kesselsesteenweg 35
Louis Lemmens, Nonnenstraat 34
Luk Obbels, Bouwelsesteenweg 4B
Rosette Rymenants, Spoorweglei 14
Maria Thijs, Breugelhoevestraat 45
Jos Thys, Kapellebaan 32
Pol Van Camp, Nonnenstraat 56
Ludo Van Gestel, Spoorweglei 16
René Verhaegen, Molenbos 2

Een dorp

Een dorp onveranderd gebleven
als een dorp dat niet meer bestaat.

Wie hier door de zomerzon gaat
vindt zeven dagen op zeven
de slaap van een eerder leven.

De klok in de kerktoren slaat.
De tijd geeft alarm
maar slechts even.

Dan wordt hij weer opgeheven.

En nergens komt iemand te laat.

☞ Anton Van Wilderode (En het dorp zal duren)

Werkten mee aan dit nummer:

Redactie: Jos Bastiaens, Walter Caethoven, Emiel De Deyne, Frans Lens, Jef Peeters en Jos Thys.

Fotografie: Frans Raets, Jeannine Thys en René Verhaegen.

Tekeningen: Paul Geefs, Dirk Lieckens, Marc Verreydt en DF-ledenblad.

Grafische vormgeving, zetwerk: Walter Caethoven.

Eindredactie: Rik Claes.

Druk: Drukkerij Lu Cuypers.